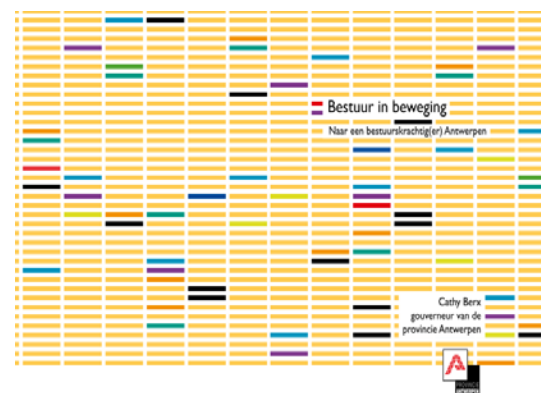

Bestuur in beweging: naar een bestuurskrachtig(er) Antwerpen

*Openingsrede 2012
Gouverneur Cathy Berx
18/01/2013*

Centrale vraagstelling aan basis van Vlaamse interne staatshervorming

Zijn provincies een oubollig, overbodig en door de feiten en bijna zes staatshervormingen achterhaald bestuursniveau dat veel geld kost, maar nauwelijks tot zelfs geen maatschappelijke meerwaarde genereert?

Ontstaan van de Belgische provincies

- **Relict van Napoleon:** bestuurlijke opdeling van land of regio met *dubbel* doel:
 - a. Overzicht en structuur bieden. Implementatie van en bestuurlijke controle op correcte toepassing en naleving van het “centrale” beleid c.q. ondersteuning van de lokale besturen.
 - b. Maatwerk toelaten. Voldoende ruimte voor *verscheidenheid in eenheid*

Een beetje geschiedenis

- *Tussen 1836 en 1984*: provincieraad vergaderde 1 à 2 keer/jaar om begroting en rekeningen goed te keuren: macht lag bij gouverneur en griffier tot 1987
- Toenmalige “bestendige deputatie” vergaderde frequenter maar *politieke macht en ruimte voor eigen beleid was eerder gering.*

Toename “activisme” provincies

- Provincieraadsleden voortaan *om de zes jaar verkozen* samen met de gemeenteraden en komen in navolging van de wet van 6 januari 1984 samen “*wanneer de omstandigheden dat vereisten*”
- Deputatie vergadert voortaan *wekelijks*
- Meer uitgesproken *ambities*
- In grondwet omschreven *bevoegdheden steeds omstandiger benut*

Gevolg toename activisme provincies

- Des te *actiever* de provincies, des te vaker hun bestaansreden in *vraag werd gesteld* en *hervormingen worden doorgevoerd*:
 - *Egmontpact van 1977*: voorzag in de afschaffing van de provinciale politieke structuren en de vervanging ervan door 25 subgewesten: mislukking
 - *Vlaanderen-Europa 2002*: visietekst minister-president Luc Van den Brande uit 1993
 - *Groenboek*: provincies: gesloten taakstelling en enkel grondgebonden aangelegenheden
 - *Witboek en provinciedecreet*: o.a. coördinatie en samenwerking versterken, instaan voor gebiedsgericht beleid van grondgebonden taken én behartiging taken in raam van bestuursakkoorden met Vlaamse 'vakministers',.....

Wat is het subregionale niveau en wat doet de provincie?

- Provinciewet van 2005: *duidelijke decretale verankering*
- Bestaansrecht van een overheid, dienst of organisatie *kan nooit louter worden afgeleid uit haar bestaan*: regelmatige efficiëntiecontrole is noodzakelijk
- Provincie is *democratisch gelegitimeerd orgaan*, maar staat niet in het politieke zenit. Accenten leggen gebeurt door *producten en diensten te leveren* en via *bijdrage aan besluitvorming*
- Provincie is *verbindend en coördinerend bestuursniveau* dat waakt en zorgt voor *afstemming, overleg en samenwerking* in het bijzonder *tussen gemeentebesturen*

Wat is het subregionale niveau en wat doet de provincie?

- **Faciliterend en ondersteunend interfacebestuur** dat competentie en expertise verwerft dankzij schaalvoordeel, terreinkennis, juiste maatwerk biedt, zich op juiste afstand bevindt en voldoende aanspreekbaar is en vanuit een zekere neutrale positie de rol van “**belangenafweger**” en “**scheidsrechter**” kan spelen. Provincie neemt **bemiddelende rol**:
 1. **Op eigen initiatief** (provinciaal onderwijs, Campus Vesta, het GielsBos, sterk waterbeleid...)
 2. **Op vraag van steden en gemeenten** (overname van De Warande, het Sportpaleis, PODVA,, Studio Herman Teirlinck,....)
 3. **Op vraag van een hogere overheid** (Provinciaal Instituut voor Hygiëne, uitbouw van G-sport, fiets- en wandelpaden...)
 4. **Of omwille van een unieke opportuniteit door een gulle particulier** (schenking van kastelen (d’Ursell in Wingene,..) en /of waardevolle collecties (Zilvercollectie)

Wat is het subregionale niveau en wat doet de provincie? Enkele voorbeelden

Evidence-based hervormen

- Lord Maynard Keynes: *“het volstaat niet dat de nieuwe toestand ‘beter’ is dan diegene die eraan voorafging. De nieuwe toestand moet véél beter zijn, ter compensatie van het kwaad van de overgang”*
- Vlaamse regering bepleit hervorming in haar bestuursakkoord: ‘historisch gegroeide inefficiëntie’ moet plaatsmaken voor ‘hergroepering van bevoegdheden’
- Pleidooi voor een op feiten gebaseerde hervorming met inbegrip van *alle* bestuursniveaus en een duidelijke *finaliteit*: evidence-based hervormen op basis van vier volgende vragen

1. Wat is de prijs-/kwaliteitsverhouding geleverd door elk van de bestuursniveaus?

- 5 Vlaamse provincies: *politiek niet erg zichtbaar*
- *Financieel gezond*, werken behoorlijk zuinig en in de luwte
- Jaarbudget van samen 1,1 miljard euro
- 6400 medewerkers
- Eigenaar van uitgebreid en goed te onderhouden patrimonium
- Uitgestrekte recreatiedomeinen, musea, natuur- en bosgebieden,...
- Provincies afschaffen zou niet zorgen voor *gigantische besparing eventueel wel voor verschuiving van uitgaven naar ander bestuursniveau*: geen echte oplossing gezien *precaire financiële toestand van onze lokale besturen*: meer en meer nood aan bovenlokale invulling en afweging

2. Zullen het hervormde bestuur en/of de bestuursniveaus aantoonbaar beter, efficiënter en meer performant zijn dan de bestaande?

- Nooit onderzocht! wel vergelijking met andere landen en ervaring werkbezoeken
- Provincie: makkelijk aanspreekpunt om met kennis van zaken én gezag in gelijkwaardig partnerschap mee te werken aan oplossingen voor gemeentegrensoverschrijdende problemen en/of uitdagingen
- Provincie fungeert als buffer en/of verbinding tussen de gemeenten en de “centrale” overheid

Regioscreening

Drie fases:

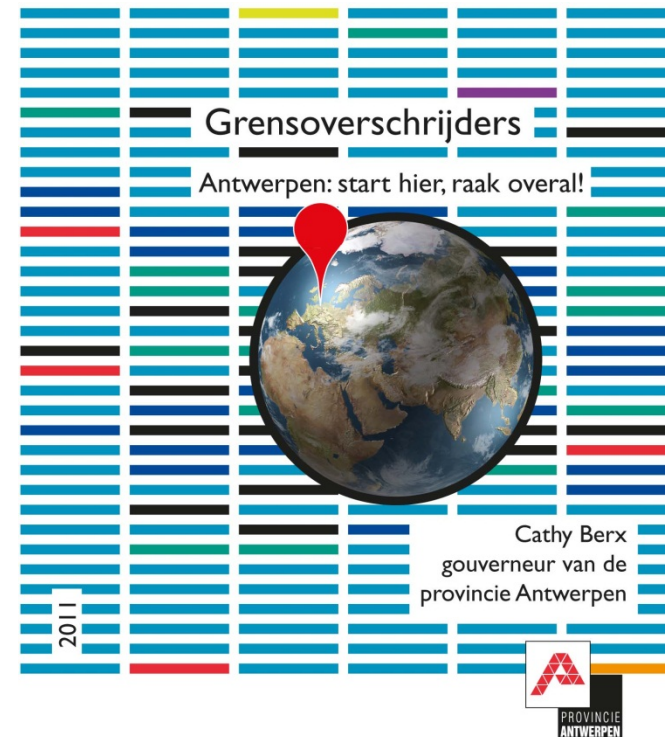
1. Inventarisatiefase = afgerond
 2. Analytische evaluatiefase
 3. Opmaak van een actieplan
- Intergemeentelijke en/of interOCMW samenwerkingsverbanden in de provincie Antwerpen: **resultaten inventarisatie activeren en initiëren het debat bij gemeentebesturen** (o.m. schepen voor intergemeentelijk samenwerken,...)
 - **Vrijwillige fusie tot een grotere gemeente?**
 - **Al dan niet tijdelijke overdracht van bepaalde taken en verantwoordelijkheden aan het provinciaal niveau: aantrekkelijk, redelijk goedkoop en efficiënt alternatief dat intersectoraal en interdisciplinair handelen toelaat**
 - **Samen met de lokale besturen vereenvoudigingen intermediair landschap uitwerken**

3. Draagt de grondige hervorming van de provincies bij of doet ze net afbreuk aan actuele zeer relevante, bestuurlijke- en staatskundige inzichten op het vlak van multi-level governance of meerlagige vormen van bestuur en interactie?

- Theorie verwerpt de idee van strak omliggende en van mekaar gescheiden bevoegdheidssferen van besturen en overheden
- Politiek systeem met onderling verbonden instellingen die op meerdere niveaus bestaan en unieke beleidskenmerken hebben
- Provincie en gouverneur nemen hierin krachtens wet en decreet verbindende en coördinerende rol als kerntaak op: fungeren als “*flesje smeerolie*”
- Multi-level governance heeft zowel verticale (tussen hogere en lagere bestuursniveaus) als horizontale dimensie (samenwerkingsakkoorden tussen regio's al dan niet over nationale grenzen heen) bv. akkoord Vlaams-Nederlandse Delta

4. Kunnen argumenten pro of contra het provinciaal niveau worden geput uit een schaalvergelijking van onze lokale en regionale besturen met die van andere Europese landen én een bredere internationale context?

- Cfr. openingsrede 2011:
Grensoverschrijders: provincie
Antwerpen bekleedt knappe 10de plaats in lijst van European attractiveness survey van Ernst & Young: *“From provincial to universal”!*
- Qua *schaal* doorstaat de provincie de benchmark met de meeste Europese landen (België heeft gemiddeld 1,09 miljoen inwoners per provincie)
- *Debat over schaal en invulling* ook in *Nederland gevoerd*: lokale besturen krijgen meer verantwoordelijkheden en bevoegdheden
- Ideale schaal bestaat niet = *utopie*

Vergelijking schaal lokale en (sub)regionale besturen met die in andere Europese landen

	# inw. (miljoen)	totaal aantal gemeenten	gemiddeld aantal inwoners per gemeente
Frankrijk	64,8	36697	1767
Hongarije	10,0	3177	3148
Oostenrijk	8,4	2357	3559
Luxemburg	0,5	106	4774
Spanje	40,1	8116	4938
Duitsland	81,8	11553	7077
Italië	60,5	8094	7471
Polen	11,3	2479	15404
Finland	5,4	336	15961
België	38,2	589	18477
Zweden	10,9	290	32338
Portugal	9,4	308	34536
Griekenland	10,6	325	34785
Nederland	16,6	418	39742
Denemarken	5,5	98	56592
Ver. Koninkrijk	62,0	406	152685

	# inw. (miljoen)	Totaal aantal subnationale besturen	Gemiddeld aantal inwoners per subnationaal bestuur
Duitsland	81,8	295 ^a	277142
Zweden	9,4	20 ^b	468900
Hongarije	10,0	19	526316
Portugal	10,6	20 ^c	531850
Italië	60,5	110 ^d	549709
Frankrijk	64,8	101 ^e	642059
(Frankrijk)	(64,8)	(27 ^f)	(2401778)
Spanje	40,1	52 ^g	770635
Griekenland	11,3	13	869615
Oostenrijk	8,4	9	932000
België	10,9	10	1088300
Denemarken	5,5	5	1109200
Nederland	16,6	12	1384333
Polen	38,2	16 ^h	2386688
Finland	5,4	2	2681500

Bron: *EU subnational governments-2010 key figures* (2011/2012 edition, The Council of European Municipalities and Regions (CEMR) and Dexia Crédit Local)

Conclusie

1. Bestuurlijke hervormingen zijn nodig
2. Bestuurlijke hervormingen moeten met nodige omzichtigheid worden aangepakt

Belangrijke uitgangspunten

- Wat zijn de maatschappelijke uitdagingen en wie zijn “onze” klanten?
- Stabiliteit is een waardevol goed. Bedachtzaam hervormen noodzakelijk.

Daarom...

- Grijp terug naar *bestaande, democratisch gelegitimeerde bestuursniveaus* waarbij *geen wanverhouding* bestaat tussen middelen waarover ze beschikken en maatschappelijke dienstverlening die ze genereren
Intermediair subregionaallandschap is te versnipperd, onvoldoende professioneel: grondige sanering is noodzakelijk
- Meer nog *dan intergemeentelijke samenwerking* kiezen voor *interbestuurlijke samenwerking* en vertrekken van op te lossen probleem.

Afschaffing provincies beste oplossing?

- Vlaamse decreetgever: provincies hebben in principe een **gesloten taakstelling**.
- Een **uniek bestuur** dat gemeenten, overheden, organisaties, instellingen en bedrijven kan bijeenbrengen, zich profileert als **partner op zekere afstand** met **terreinkennis** die **maatwerk** mogelijk maakt, die bijdraagt tot **synergie**, **relevante dwarsverbanden** en **kruisbestuiving**: verschil tussen falen en succes in **globaliserende wereld**
- Afschaffing van de provinciebesturen leidt niet tot **wezenlijke besparingen**: tenzij **provinciale dienstverlening**, **investeringen** en **instellingen** worden **afgeschaft**
- **Maatschappelijke uitdagingen** en **budgettaire beperkingen** noodzaken meer en meer een **bovenlokale afweging** en **regie**.
- **Nieuwe rol** en **duidelijk omschreven taakstelling** **ambitieuze** en **kwalitatief hoogstaand invullen**

Actiepunten

- Voorzetting van een grondige en volledige inventarisatie van alle bestuurstaken per beleidssector (max. 2 interveniërende bestuurslagen)
- Opname van een intelligente en rechtvaardige regierol: *“Niet alle noodzakelijke geachte overheidsdienstverlening door elk individueel lokaal bestuur, maar “alle” noodzakelijke dienstverlening voor iedereen”*: weloverwogen keuzes en delicate belangenafweging
- Provincies winnen als ze zich succesvol omvormen tot veerkrachtige en slagkrachtige besturen: minder dingen beter en in synergie doen
- Hernieuwde, permanente dialoog met de lokale besturen

Nieuwe provinciale uitdagingen legislatuur 2013-2018

- Structuren belangrijk maar **echte uitdaging** is om met schaarse resources, op een fantastisch grondgebied en op meest efficiënte **manier reële meerwaarde te creëren** in zin van **optimale randvoorwaarden** en **zeer gewaardeerde dienstverlening**
- SMART-gedefinieerde doelstellingen
- **Gedeelde strategie** waarbij overheden **aantoonbare resultaten behalen**
- Verschil maken op vlak van **ruimtelijke ordening** en **geleidelijke transitie naar klimaatneutrale samenleving**
- Belang van **ijzersterke bovenlokale regierol** en **systeminnovatie**

